

Energetika v Sloveniji - stanje in izzivi

Pogledi Focus društva za sonaraven razvoj

Zakaj je Slovenija pregovorno energetska potratna država?

Eden od poglavitnih vzrokov za visoko energetska potratnost Slovenije je struktura njenega gospodarstva. Razvitih imamo namreč kaj nekaj panog, ki so energetska zelo intenzivne, kar prispeva k visoki porabi energije na enoto proizvoda. Kljub temu pa, tudi če izzvzamemo te panoge, je Slovenija še vedno potratna. Menimo, da je glavni razlog nizka cena energije, ki jo veliki porabniki dobijo po še dodatno nižani ceni. Takšna cena ne stimulira investicij v novejšo in energetska učinkovitejšo tehnologije.

Naslednji pomemben vzrok za energetska potratnost Slovenije je relativno nizka cena energije tudi za gospodinjstva, ki zato niso stimulirana k varčevanju z enegijo.

Pomemben razlog je tudi odnos energetske stroke in politike v Sloveniji. Dolga desetletja je namreč veljalo, da je velika poraba energije dobra za rast gospodarstva, in miselnost našega energetskega sektorja in politike se še vedno ne more otresti teh spon. Moderno gospodarstvo mora proizvesti čim več s karseda malo energije in če bo to postalo vodilo slovenske razvoje in energetske politike, bo tudi energetska potratnost države rešena.

Takšna miselnost, v povezavi z nizkimi cenami, vodi tudi v neprimerno miselnost ljudi. Ozaveščenost je nizka; to se na primer pokaže pri energetska učinkovitosti stavb: danes v Sloveniji veljajo klimatske naprave za statusni simbol – če je nimaš, nisi 'in'. V Nemčiji velja ravno nasprotno (že desetletja) – če si moraš vgraditi klimatska napravo, pomeni, da nisi kakovostno gradil, kar je znak slabega standarda.

Eden od dodatnih razlogov za takšen odnos ljudi je tudi pomanjkanje dobrih zgledov. Če bi bile vsaj javne stavbe urejene tako, da bi bile energetska učinkovite, bi to bil dober zgled za gospodinjstva. Da ne govorimo o tem, da bi se lahko kateri od ministrov na sestanke po Ljubljani zapeljal s kolesom.

Pomemben razlog za energetska potratnost so tudi ogromne izgube, ki nastajajo pri proizvodnji in prenosu energije.

Predlog akcijskega načrta za zmanjšanje energetske potratnosti

Ključni korak za zmanjšanje energetske potratnosti je sprememba miselnosti, da je razmetavanje z energijo dobro za gospodarska rast. Od svojih nemških kolegov se morajo slovenski energetska strokovnjaki in politika naučiti, kako se z manj naredi več in ta princip vnesti tudi v slovenske politike in ukrepe ter o njem ozaveščati javnost.

Pomemben ukrep za spreminjanje miselnosti je ozaveščanje javnosti o ukrepih učinkovite rabe energije in posledicah rabe energije. Slovenija mora oblikovati program ozaveščanja javnosti, ki bo segel v vse sloje prebivalstva in vse sektorje gospodarstva.

Slovenija mora poleg tega nemudoma narediti splošno in objektivno oceno potencialov za varčevanje in učinkovito rabo energije v vseh sektorjih. Le tako lahko vidimo, kje so potenciali največji, in oblikujemo primerne ukrepe ter ekonomsko učinkovito zmanjšamo energetska potratnost.

Povišanje cene energije je nadaljnji pomemben ukrep. Gospodarstveniki bodo sicer prepričani, da bo tak ukrep zmanjšal konkurenčnost gospodarstva, toda pogled na dolgi rok kaže, da je to edini možni način za povečanje konkurenčnosti gospodarstva z vidika rabe energije. Glede na trenutno stanje razvoja, energije v prihodnje ne bo vse več, temveč vse manj, kar pomeni, da bo konkurenčno gospodarstvo tisto, ki bo z enoto energije znalo narediti čimveč. Gospodarstvo, ki ima na voljo poceni energijo, nima dovolj stimulacije za dvig konkurenčnosti z vidika energije.

Naslednji korak je implementacija že obstoječih ukrepov. EU nam predpisuje številne ukrepe za učinkovito rabo energije, ki pa še niso zadovoljivo implementirani. Povečanje naporov za implementacijo ter morda kanček ambicioznosti pri oblikovanju novih smernic za varčno in učinkovito rabo energije lahko prineseta velike rezultate.

Pomemben ukrep je tudi povečanje proračuna za ukrepe energetske učinkovitosti. Dosedanji ukrepi finančnih podpor za npr. izolacijo ali zamenjavo oken so se izkazali kot dobro sprejeto orodje in namesto da klestimo proračun za takšne ukrepe, bi ga morali povečati.

Poleg finančnih podpor mora vlada spodbujati tudi ostale ukrepe, kot so npr. davčne olajšave. Slovenija je imela uvedeno olajšavo za energetske učinkovite naprave, ki pa je bila ukinjena. Takšno olajšavo, skupaj z dodatnimi ukrepi, kot so npr. olajšave za družine, ki porabijo manj energije, je potrebno zopet uvesti. Razen tega je treba z zeleno reformo javnih financ spodbuditi zeleno javno naročanje, ki ima razen ozaveščevalnega efekta za ljudi pozitiven doprinos tudi k zmanjšanju stroškov in širjenju trga za okolju prijazne izdelke. Poleg tega je pomembna tudi odprava subvencij, ki jih namenjamo energetskemu sektorju za to, da proizvaja poceni energijo. Te subvencije lahko na področju učinkovite rabe energije rešijo več problemov kot pri poceni proizvodnji energije: zmanjšajo rabo energije in s tem pritisk na okolje, zmanjšajo račune za energijo, povečajo konkurenčnost gospodarstva in ustvarijo podporno okolje za razvoj panog, ki izdelujejo energetske varčne izdelke ali izdelke za varčevanje z energijo.

Ker se tehnologija razvija izredno hitro, je potrebna redna revizija minimalnih standardov učinkovitosti na vseh področjih ter primeren dvig teh standardov, ki bo stimuliral razvoj tehnologij za še nižjo rabo energije.

Pomembno dejstvo, ki ga ne gre spregledati, je, da je Slovenija energetske uvožno odvisna država. Zato je na učinkovito rabo energije možno gledati ne le kot na ukrep za zmanjšanje emisij in stroškov, temveč tudi kot na izredno učinkovit ukrep za zmanjšanje energetske odvisnosti Slovenije – manj kot porabimo, manj smo odvisni od uvoza. To obene vpliva tudi na povečanje varnosti oskrbe z energijo, kar je pomemben cilj energetske politike.

Kaj lahko Slovenija doprinese na ravni EU v času predsedovanja?

Po mnenju Focusa so za čas predsedovanja Slovenije zanimive za prioritiziranje naslednje teme v zvezi z energetske učinkovitostjo:

- a) EU se lahko zavzame za mednarodni dogovor o varčni in učinkoviti rabi energije in s tem predstavi energetska učinkovitost kot svoj odgovor na spreminjanje podnebja, zmanjšanje energetske uvozne odvisnosti, varno oskrbo z energijo in konkurenčnost evropskih gospodarstev.
- b) Energetska učinkovitost v javnem sektorju je sicer z ukrepi relativno dobro pokrito področje, vendar pa je mogoče narediti še veliko več, saj gre za sektor, kjer lahko energetska učinkovitost prihrani proračunski denar, spodbudi zelena javna naročila in s tem trg energetske učinkovitih proizvodov ter pokaže dober zgled državljanom v EU. Zato predlagamo nadaljnji razvoj ukrepov za energetske učinkovitost v javnem sektorju.
- c) Nadgradnja in izboljšanje obstoječih minimalnih standardov za vsa področja učinkovite rabe energije.